

Een oud adellijk geslacht, een kasteel, het Amerikaans leger, en een ATEA telefooncentrale tijdens WO II

Wat voor een verband moeten we daar tussen zoeken? Laat ons eerst wat achtergrond informatie geven.

1.1 *Geschiedenis van het kasteel van Wégimont*

Het kasteel op het domein van Wégimont

Bron: Wikipedia

De adellijke familie d'Oultremont

Hoewel het kasteel vermoedelijk van de 13de eeuw dateert, vindt men er pas in 1574 sporen van in de archieven¹. Het zou ook in 1636 verwoest zijn geweest. De **familie d'Oultremont** een oud adellijk geslacht, dat gedurende eeuwen leefde in de omgeving van Luik, verwierf in 1756 dit groot domein en kasteel van Wégimont². Deze familie verbleef op dit landgoed tot omstreeks 1920.

Vermoedelijk werden, zoals in vele gevallen in die periode, de onderhouds- en personeelskosten te hoog, om het kasteel met hofhouding te handhaven, en werd het van de hand gedaan³.

De provincie Luik

Alhoewel de provincie Luik het complex reeds in de vroege jaren 1920 verwierf, duurde het tot 1937/1938 alvorens het werd opengesteld voor het grote publiek. Er werd een ganse recreatieve infrastructuur uitgebouwd voor de werkende klasse, die "congé payé" had verworven, en dus nood had aan recreatiemogelijkheden. Men heeft er *zwembaden, miniatuurgolf, sportterreinen, speeltuinen, een camping* enz., aangelegd en in het kasteel zelf er is ook een soort congrescentrum.

¹ http://fr.wikipedia.org/wiki/Ayeneux#Ch.C3.A2teau_de_W.C3.A9gimont

² "Le château de Wégimont, avec ses immenses domaines, entra dans sa famille le 29 mars 1756 grâce à l'achat de cette seigneurie par ce même Jean d'Oultremont au Prince-Évêque Jean-Théodore de Bavière";

zie http://fr.wikipedia.org/wiki/Famille_d%27Oultremont#Liens_externes

³ http://www.soumagne.be/sites/modules_ntl/visiteur/soumagne2006/pages/serviceslocaux/tourisme/histoirelocale.cfm

Vermoedelijk is bij de herinrichting door de provincie een kleine telefooncentrale van ATEA makelij, met 4 interne lijnen en één buitenlijn geïnstalleerd. De levering en installatie is meer dan waarschijnlijk door de RTT gebeurd⁴.

Bezetting tijdens de tweede wereldoorlog door de Duitsers

Tijdens de bezetting wordt het kasteel in beslag genomen door de Duitsers, en werd het tussen 1942 en 1944 gebruikt in het kader van de (foute) "Lebensborn" actie van de Duitsers⁵. Na de eerste wereldoorlog kende men in Duitsland een bevolkingsafname, en men had een actie opgestart om het geboortecijfer op te krikken.

Ideologische grondlagen van Lebensborn

De Lebensborn Vereniging was een ideologisch geïnvest project van **Heinrich Himmler**. Centraal doel van de vereniging was het voorkomen van abortus en daarmee de verhoging van het geboortecijfer. Men besloot ongehuwde moeders met "Arische" kinderen te laten bevallen onder hun toezicht.

Oprichting van opvangcentra

In dat kader werden in alle bezette landen opvangcentra opgericht. In België was dit op het domein van Wégimont, en stond het bij de Duitsers bekend als "**Heim Ardennen**". Hier herbergde men ongeveer 30 moeders.

Een andere bron⁶ zegt dat de Duitsers het domein gebruikten als "*Rest & Recreation*" voor hun troepen tijdens de oorlog. Het één sluit het ander echter niet uit.⁷

Komst van de geallieerden: 1944/45

Toen in de periode 1944/1945 de geallieerden in België kwamen, namen de strijdkrachten van het "**US 1st Army**" het domein over van de weggevluchte Duitsers. De divisie "*4034 Signal Operations Company*", die de telecommunicatie verzorgde op het slagveld vestigde daar zijn hoofdkwartier⁸.

Men vond in het kasteel een kleine ATEA telefooncentrale, en schakelde die in, in hun netwerk.

De Amerikanen hadden, een voor die tijd, hoog technologisch communicatienetwerk. Dat zij een kleine ATEA-centrale inschakelden heeft vermoedelijk te maken met een connectie met het publieke Belgische telefoonnetwerk⁹.

Toen op het einde van de oorlog het Amerikaanse leger terug trok, was er een jonge luitenant- telecom ingenieur, de 28-jarige Frank D Reese, die besloot de ATEA centrale als oorlogsbuit te confisqueren, en mee te nemen naar de USA.

⁴ die het alleenrecht had op kleine installaties.

⁵ <http://nl.wikipedia.org/wiki/Lebensborn>

⁶ brief Frank D Reese aan Carlos Bekaert, 1 mei 1995.

⁷ Een Amerikaans getuigenis vertelt over het kasteel: "*This was taken over by the SS and a rest home created for resting members of that organization and their spouses or female companions, all with the object of creating an Aryan master race. It was known to us as "the baby factory."* Zie <http://www.3ad.com/history/wwll/dugan.pages/saga.pages/4belgium.htm>

⁸ brief Frank D Reese aan Carlos Bekaert, 1 mei 1995

⁹ Maar dit is een beetje koffiedik kijken?

1.2 Wie is Frank D Reese?

Frank D Reese¹⁰ werd geboren in Cortland, New York op 8 december 1917, als zoon van een dokter. Hij verloor zijn ouders vrij jong, en werd opgevangen door een oom. Zijn eerste contacten met telecommunicatie had hij toen hij als twaalfjarige enkele spoorweg-batterijen op de kop had getikt en een telegraafverbinding opbouwde tussen het huis waar hij woonde, en dat van twee vriendjes. Dit was zijn eerste telecom-ervaring, zo wil de legende toch¹¹.

Hij haalde zijn “*degree in Mechanical Engineering*” aan de Cornell University in 1939, en begon te werken bij de “*General Telephone of Pennsylvania*”. Van 1942 tot 1945 diende hij als luitenant bij de “*Army Signal Corps*”¹², dat instond

voor telecommunicatie op het slagveld. Na de oorlog werkte hij als supervisor bij verschillende telefoonmaatschappijen zoals *General Telephone in Pennsylvania* en de *Pennsylvania Telephone Corporation*, en kwam in 1957 in dienst bij GTE Service corporation als “engineering director”.

Hij was blijkbaar niet de eerste de beste, want in 1960 werd hij benoemd tot **President van GTE Automatic Electric Laboratories**, een functie die hij bekleedde tot 1974. Met de overgang van elektro-mechanische naar elektronische technologie in die periode waren het boeiende tijden!

Hij ging naar *North Pittsburgh Telephone Co.* in Gibsonia Pennsylvania (een bedrijf dat telefoonnetwerken uitbaatte, zijn eerste “liefde”) , waar hij uiteindelijk op pensioen ging als President en General Manager.

Ook na zijn pensioen bleef hij actief, we vinden sporen in 2001 van een klein telecombedrijfje op zijn naam, hij kon blijkbaar niet stilzitten¹³.

Frank D Reese was actief in verscheidene beroepsverenigingen (zoals de US Telephone Association) en hij leidde comités van het “Institute of Electrical and Electronic Engineers” (IEEE) , waar hij ook artikels voor schreef¹⁴.

De Amerikaanse zakenwereld, en specifiek de telecom-business betoonde hem de nodige eer. Na een IEEE award in 1974 kreeg hij vooral in de jaren 1990 een gewaardeerde erkenning voor zijn activiteiten. Zo kreeg hij twee prestigieuze USTA¹⁵ awards

- the Pacesetter (1991) en
- the Distinguished Service Medallion (1994), voor “leadership in telephone technology”.

¹⁰ Bron: zijn overlijdensbericht op <http://bruggerfuneralhomes.com/obituaries/8386>

¹¹ Uit zijn “in memoriam” op <http://wheaton.patch.com/articles/letter-to-the-editor-phone-industry-pioneer-frank-reese-1917-2011>

¹² deel van het Amerikaans leger dat zich bezig houdt met telecommunicatie, achtergrondinfo zie http://en.wikipedia.org/wiki/Signal_Corps_%28United_States_Army%29#World_War_II en ook http://www.lonesentry.com/gi_stories_booklets/signalcorps/index.html , (zoek op “belgium”)

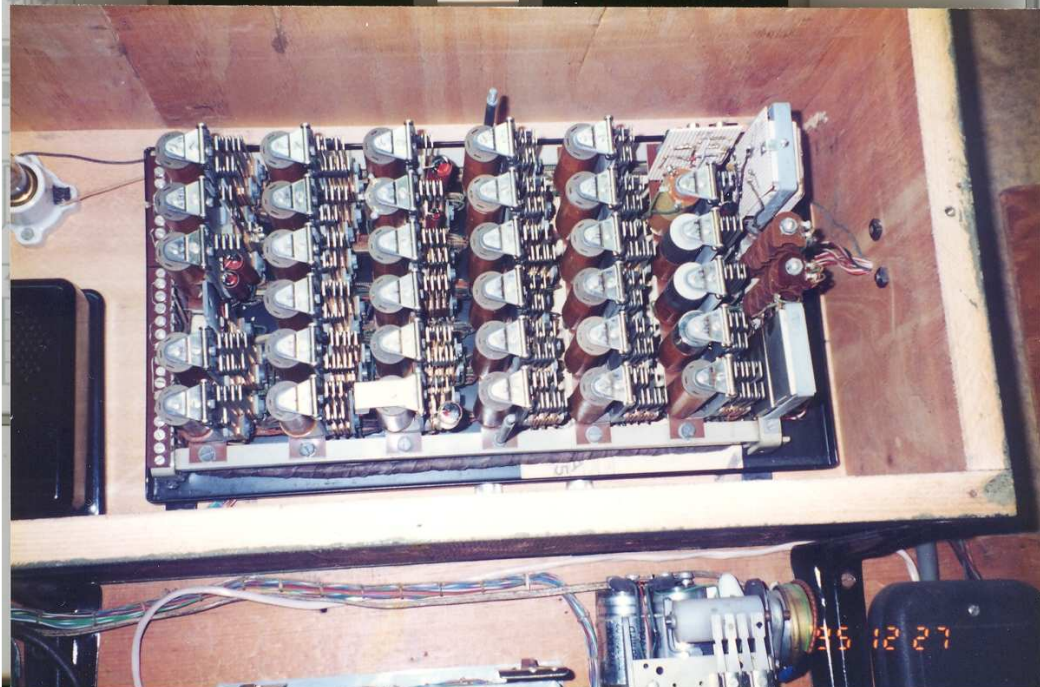
¹³ zie <http://www.manta.com/c/mmc189j/frank-d-reese>

¹⁴ o.a in 1950 voor IEEE “Dial Telephone Central Office Buildings for Small Communities”

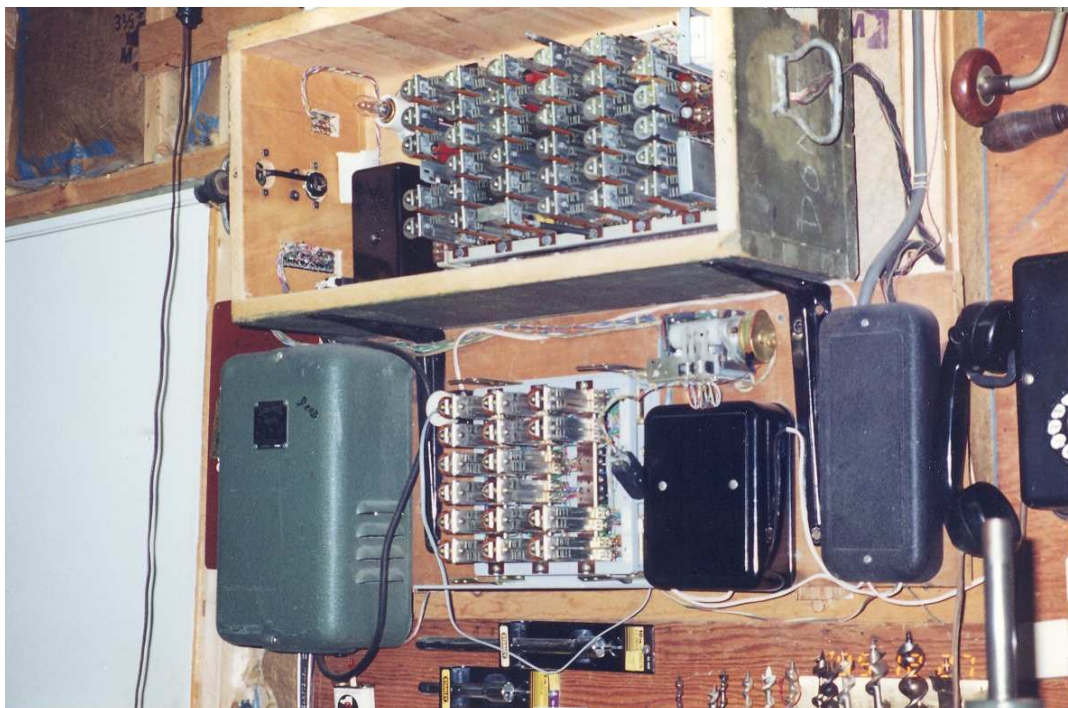
¹⁵ USTA: United States Telecom Association

Tenslotte werd hij in 1997 geplaatst in de “**Independent Telephone Hall of Fame**”, waar belangrijke figuren uit de telecomwereld (andere dan die van AT&T, de “independent”) in de kijker werden gezet. Frank overleed op 93 jarige leeftijd in 2011.

Frank een techniek in hart en nieren

*De Atea centrale van Frank D Reese in een houten kist gebouwd
Foto: Frank D Reese, 1995*

*De Atea centrale van Frank D Reese met uitbreiding naar 8 lijnen en toonontvanger
Foto: Frank D Reese, 1995*

Ondanks zijn hoge positie bleef Frank zelf een *technieker in hart en nieren*. Van de oorlog had hij vanuit België een ATEA telefooncentrale meegebracht, die hij thuis installeerde, onderhield, en aanpaste naar de noodwendigheden.

Zijn 3 zonen vonden het tof een telefooncentrale in huis te hebben!

De originele ATEA centrale was uitgerust voor **vier binnenlijnen en één buitenlijn**. Toen hij in 1960 bij GTE Automatic Electric Labs president werd, kwam hij in contact met de directeur engineering van ATEA, *dhr. Rudy Stehlik*, een Amerikaan die in België woonde. Die man leverde hem relais, andere onderdelen en de plans, waardoor hij de capaciteit kon uitbreiden van 4 naar 8 lijnen. Tot ongeveer 1970 werden regelmatig reserve-onderdelen geleverd.

- Toen de **druktoetstelefoons** populair werden, heeft hij een toonontvanger (DTMF receiver) van Automatic Electric toegevoegd om die toestellen met de ATEA telefooncentrale te laten werken, naast die met een kiesschijf.
- Sommige functies waren met vooroorlogse technologie nogal primitief uitgevoerd.
 - De **opwekking van de kiestoon** (*de toon die men hoort als men de hoorn afneemt*) heeft hij vervangen door een elektronische kiestoongenerator.
 - Ook de **belstroomgenerator**, die de bellen in de telefoons moet laten rinkelen, is vervangen door een modernere oplossing.

Nieuwe contacten met ATEA

- Ateaan **Bob Gomperts**, hoofd van de afdeling Industriële Systemen, had in de jaren dat Frank Reese president van GTE Automatic Electric Labs was, vele contacten. Als de naam ATEA viel, werd even over de buitgemaakte telefooncentrale gesproken.
- **Luc Bruglemans**, die begin jaren 1960 in Northlake werkte, en daarna verantwoordelijk was voor de ontwikkeling van de elektronische publieke centrales op ATEA herinnert zich het volgende over Frank D Reese: *”Ik heb de man nog gekend en ook gesproken. Het was een zeer grote, elegante man. Ik herinner me hem met een lachend gezicht.”*
- **Carlos Bekaert**, die vanaf 1979 productiedirecteur was, had in de jaren 1990 een groeiende interesse voor ATEA's verleden, en trachtte een museum uit te bouwen. Hij had gehoord van Bob Gomperts dat er een Amerikaan was met een ATEA centrale van voor de oorlog. Hij spoorde iemand op met die naam, en schreef hem een brief¹⁶.
- **Frank D Reese** antwoordt een paar dagen later, en vertelde in het kort de geschiedenis van de ATEA PABX, die nog steeds bij hem thuis in werking was, 50 jaar na de oorlog!
- Carlos gaf de “behandeling” van het dossier over aan **Erik De Cooman**, die meer informatie (*zoals plans en enkele foto's*) door kreeg.
- Erik probeert via het pas in gebruik gekomen internet Frank D Reese te overtuigen om de ATEA PABX terug te bezorgen in ruil voor een kleine Siemens Hicom centrale voor thuisgebruik.

¹⁶ brief van Carlos Bekaert aan Frank D Reese, 25 april 1995

- Deze onderhandelingen lopen uiteindelijk op een sisser af, als Erik via andere kanalen verzocht wordt deze activiteiten te stoppen.

Frank D Reese overleed in 2011, zijn PABX is vermoedelijk ergens op een recyclagepark verzeild geraakt. Spijtig dat we een dergelijke telefooncentrale niet hebben kunnen recupereren voor de “vrienden van het ATEA museum”. Maar zoals in het boek “fragmenten uit de ATEAgeschiedenis” op pagina 169 staat, hebben we wel een 10 lijnen PAX (*centrale zonder buitenlijnen*) uit 1936 met dezelfde technologie.

Mortsel, 6 februari 2012

Jan Verhelst

Met dank aan de **vrienden van het ATEAmuseum** voor hun assistentie bij het tot stand komen van deze tekst. Mijn zus Greet heeft hem als een ware Arendsoog taalkundig uitgevlooid.

Bijlage: ATEA reklame vooroorlogse telefooncentrale 4 lijnen

Als we op de foto van de centrale kijken, vinden we een grote overeenkomst met een ATEAcentrale van 1936. Onze Amerikaanse vriend heeft hem wel in een houten kist ingebouwd.

LE COMMUTEUR AUTOMATIQUE

P.A.B.X.

TYPE

4

N° A 2 5 4 8

Dimensions du commutateur comparées à celles d'un poste téléphonique normal

Caractéristiques techniques.

Système. Complètement automatique. Secret absolu des communications. Appel cadencé automatique (voir plus loin). Signalisation par tonalités semblables à celles utilisées dans les grands centraux publics.

Capacité. 4 lignes privées (cette capacité peut être augmentée en mettant 2 ou plusieurs postes en parallèle sur la même ligne) 1 ligne vers le réseau public — 1 circuit de conversation local — 1 circuit de conversation réseau.

Equipement. Ne peut être sous-équipé.

Numérotation. Pour les postes privés ; 1, 2, 3, 4. — Appel par code pour plusieurs postes en parallèle sur la même ligne. — Appel par sonnerie cadencée pour un seul poste par ligne (ou par sonnerie continue). Pour obtenir le réseau, pousser sur le bouton rouge.

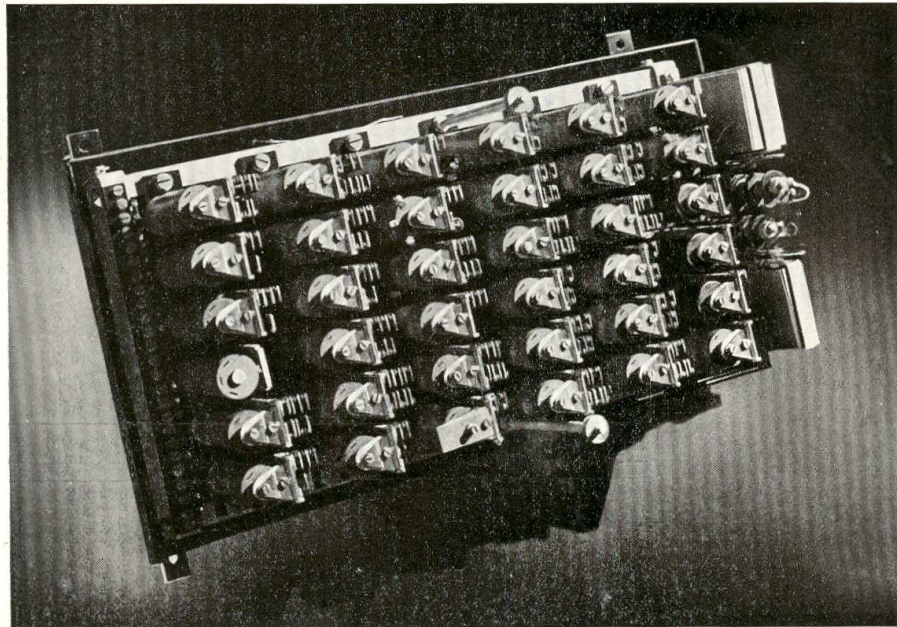
Services spéciaux. Sortie directe vers le réseau public. Répartition à volonté des postes en différentes catégories. Garde de la ligne réseau au moyen du bouton. Transfert de la ligne réseau. Tonalité d'invitation à raccrocher lorsqu'un poste auquel on désire transférer la ligne réseau est occupé.

Canalisations. Lignes métalliques bifilaires aériennes ou en câble. Résistance maximum en boucle 150 ohms. Pour les postes ayant droit au service «ville», mise à la terre au moyen d'un troisième fil ou de la chape de plomb des canalisations.

Postes. Du type standard à B. C. et disque d'appel pour les postes ayant le service local uniquement. Les postes ayant la possibilité de conversation avec le réseau, soit directement, soit par transfert, sont pourvus d'un bouton rouge de mise à la terre.

Liaison au réseau public. Permet la liaison avec un réseau public quelconque à B. C. automatique ou manuel ou à B. L. Limite de la résistance en boucle des lignes de jonction égale à celle d'une ligne d'abonné ou réseau public.

Aspect général. Tous les organes sont montés dans une caisse métallique étanche aux poussières, fini craquelé noir. Le bâti de relais est monté par l'intermédiaire de gonds sur une base en tôle d'acier fixée au mur. Ce montage permet un accès facile tant pour le réglage que pour

l'établissement des connexions. En cas de fonctionnement avec réseau public à B. L., adjonction d'une boîte séparée pour appels sur ce réseau.

MODE OPERATOIRE.

1. Appel local. On décroche le microtéléphone, on attend la tonalité d'invitation à transmettre, puis on forme le numéro de la personne désirée. Si la personne est occupée on reçoit la tonalité d'occupation. Si le circuit de connexion locale est déjà utilisé on ne reçoit pas la tonalité d'invitation à transmettre.

2. Appel vers le réseau public. On décroche le microtéléphone et on pousse sur le bouton rouge du poste. Par cette opération on est mis directement en communication avec le réseau public. Si le circuit de jonction vers le réseau public est occupé au moment où l'abonné pousse sur le bouton de mise à la terre, il obtient la tonalité d'occupation.

3. Maintien d'une ligne réseau pendant un appel d'information local. En communication avec la « ville » un abonné peut en poussant sur le bouton rouge bloquer cette communication à son poste. Il entend à ce moment la tonalité d'invitation à transmettre du P. A. B. X.. forme le numéro de l'abonné désiré, demande le renseignement, pousse à nouveau sur le bouton rouge et se retrouve en communication avec l'abonné « ville ». Le secret des communications reste assuré pendant ces opérations, l'abonné « ville », n'entendant pas la conversation d'information.

4. Transfert d'une communication réseau. Le processus est le même de celui d'un appel d'information, mais l'abonné auquel on désire transmettre la communication pousse sur le bouton rouge de son poste et se trouve ainsi en liaison avec l'abonné « ville ». Cette opération peut se répéter autant de fois que l'on désire.

5. Communications entrantes. Lorsqu'un appel parvient du réseau public, une sonnerie spéciale retentit et un poste quelconque autorisé à répondre à un tel appel peut le faire en décrochant et en poussant sur le bouton rouge. Si l'appel n'est pas destiné à l'abonné qui a répondu, le transfert a lieu comme expliqué plus haut. Tout le trafic entrant peut donc être écoulé sans l'intervention d'une opératrice.

ALIMENTATION.

Tension de travail : 24 V.

Limites de fonctionnement : 20 V. à 30 V.

Groupe de charge. Sur courant alternatif : un groupe redresseur avec un filtre branché directement sur le circuit d'éclairage sans batterie tampon. Lorsqu'on désire assurer l'écoulement des communications locales, même en cas de panne du réseau d'éclairage, on fait usage d'une batterie de faible capacité de 6 A. H. en tampon avec le redresseur.

Sur courant continu : 2 batteries de 14 A. H. 24 V. l'une étant en charge pendant que l'autre est en décharge.

Dimensions :

Largeur	:	448 mm.
Profondeur	:	170 mm.
Hauteur	:	266 mm.

Poids :

Brut	:	18 Kos.
Net	:	11 Kos.

Boîte pour marche sur réseau à B. L.

REMARQUES.

1. Lorsque le commutateur est utilisé avec une boîte pour réseau public à B. L., après avoir poussé sur le bouton rouge, l'abonné devra manœuvrer son disque d'appel pour provoquer le signal d'appel vers le réseau ; par contre le signal de fin de communication est transmis automatiquement lorsqu'il raccroche son microtéléphone.

2. En cas de panne du réseau d'éclairage ou d'alimentation du commutateur par la fusion de fusibles, un des postes est automatiquement connecté sur la ligne « ville » permettant encore l'utilisation de ce poste avec le réseau public.

3. Les postes peuvent être classés dans les 3 catégories suivantes :

- a) poste spécial à bouton avec les caractéristiques suivantes : toutes communications intérieures et extérieures entrantes ou sortantes, transfert éventuel du réseau vers l'un ou l'autre poste intérieur.
- b) poste spécial à bouton : toutes communications intérieures et extérieures mais avec cette restriction que les communications extérieures sortantes ne peuvent être obtenues que par l'intermédiaire d'un poste de la catégorie a).
- c) poste ordinaire sans bouton : rien que les communications intérieures.

AUTOMATIQUE ELECTRIQUE DE BELGIQUE

RUE DU VERGER

ANVERS

TEL. 938,00

CAT. T53221

ED. 1. 9-36.

Dit was een iets of wat technische folder uit 1936. Er was ook een meer commerciële folder, met een voor 2012 wat merkwaardige illustratie:

AUTOMATIQUE ELECTRIQUE DE

vous présente en **LOCATION** par la Régie des P.T.T. biedt U eene automatische telefoonin
une installation automatique vous donnant les services suivants : P.T.T. in **HUUR** gesteld. Deze inrichting

1 Quand un poste est en communication avec le réseau public, deux autres postes peuvent encore communiquer entre eux.

1 Wanneer een toestel met het net in verbinding is kunnen twee andere nog onderling spreken.

Si, une communication ville ne vous est pas destinée, vous pouvez transférer cette communication à un autre poste.

2 Indien een stadsoproep niet voor U bestemd is, volstaat het de verbinding « door te geven » aan de verlangde persoon zonder U zelf te verplaatsen.

Si, étant en communication avec la ville, vous désirez obtenir téléphoniquement un renseignement, vous bloquez la ligne ville pour la reprendre ensuite. Cette communication d'information ne peut être entendue par votre correspondant « ville ».

3 Bij een stadsverbinding, kunt U bij een binnentoestel een inlichting inwinnen, zonder op de stadslijn gehoord te worden.

La possibilité pour un poste de pouvoir émettre et recevoir des communications « ville », soit directement, soit par transfert, dépend d'une connexion à établir au central et peut être facilement modifiée suivant les besoins.

4 De mogelijkheid voor een toestel, van een stadsoproep te kunnen ontvangen, of door te geven, hangt van eene verbinding af die in de centrale kan gemaakt worden.

1 Ligne ville
Stadslijn

4 Appareils pouvant s'y raccorder
Toestellen die er zich kunnen op aansluiten

1 Commutateur automatique
Automaat

4 Appareils pouvant communiquer entre eux
Toestellen die onderling kunnen verbinden

1 Appareil
Toestel

4 Possibilités
Mogelijkheden

JE DE BELGIQUE

automatische telefooninrichting aan door het Beheer van
R gesteld. Deze inrichting geeft de volgende mogelijkheden

raccorder
aansluiten

entre eux
verbinden

Plusieurs milliers de commutateurs téléphoniques A.T.E.A. raccordés à des centraux téléphoniques A.T.E.A. sont actuellement en service. Preuve indéniable que les installations A.T.E.A. rencontrent la faveur du public. — Les installations A.T.E.A. augmentent le confort de votre home et améliorent le rendement de vos affaires.

Vele duizenden A. T. E. A. telefoontoestellen zijn reeds aan A. T. E. A. automaten verbonden. — Onbetwistbaar bewijs van succes bij het publiek. — De A. T. E. A. telefooninrichtingen verhoogden het comfort van uw tehuis en verbeteren de opbrengst uwer zaken.

AUTOMATIQUE ELECTRIQUE DE BELGIQUE

RUE DU VERGER
ANVERS

BOOMGAARDSTRAAT
ANTWERPEN

Tel. : 938 00

1.3 Internet info rond Frank D Reese

Artikel in IEEE , 1950: Dial Telephone Central Office Buildings for Small Communities	http://ieeexplore.ieee.org/xpl/freeabs_all.jsp?arnumber=5060331
Frank D Reese krijgt IEEE award in 1974	http://www.comsoc.org/about/memberprograms/comsoc-awards/armstrong
Boek: Design Background for Telephone Switching (ABC of the Telephone) 1988	http://www.alibris.com/search/books/qwork/1601538/used/Design%20Background%20for%20Telephone%20Switching
IEC Names Frank D. Reese Senior Director	http://www.thefreelibrary.com/IEC+Names+Frank+D.+Reese+Senior+Director.-a0110250879
Private company in 2001	http://www.manta.com/c/mmc189j/frank-d-reese
Overlijdensbericht (obituary) Frank D Reese (2011)	http://bruggerfuneralhomes.com/print/obituary.php?id=8386
In memoriam Frank D Reese (2011)	http://wheaton.patch.com/articles/letter-to-the-editor-phone-industry-pioneer-frank-reese-1917-2011